

**Errotulagailutik ur-margorako ibilbidea:
Maite Mutuberria ilustratzailearen
lanen azterketa**

*The career from felt-tip pen to watercolor:
Maite Mutuberria illustrators works study*

Haizea SALEGI PRIETO*

Euskal Herriko Unibertsitatea / Universidad del País Vasco

Jasotze data: 2023.10.31 Onartze data: 2023.12.15

* Eskerrik beroenak Eider Rodriguez eta Izaro Arroitari.

LABURPENA

Literaturak alde guztietatik inguratzen gaituen gizarte batean bizi gara. Hori horrela izatearen kontzientzia, ordea, ez dago gizartea osatzen dugun pertsona ororen burutan. Horregatik, literaturari ez zaio funtzio sozial zehatzik ematen, entretenitzeko eta plazererako balioa soilik esleitzen zaio. Edonola ere, literatura ezinbestekoa da kritikotasuna garatzeko, pertsona bezala hobeak izateko balio digu. Ilustrazioak ere literaturaren parte izanik, irakurlea testutik haratago eramateko duten gaitasunagatik aipagarria da album eta liburu ilustratuek esku-ratu duten garrantzia. Hori horrela, lan honetan Maite Mutuberria ilustratzailearen zenbait obraren azterketa egin da, bere ibilbidea ezagutzeaz gain, aipatutako ilustrazioen gaitasuna eta garrantzia antzemateko.

Gako-hitzak: Haur eta Gazte Literatura; albuma; ilustrazioa; kolorearen erabiler-a.

ABSTRACT

We live in a society in which literature surrounds us everywhere. But the awareness that this is so is not in the minds of all the people who make up society. That is why literature is not given a specific social function, it is only assigned value for entertainment and pleasure. In any case, literature is essential to develop critical thinking, it helps us to be better people. Illustrations are also part of literature, because of their ability to take the reader beyond the text, the importance that albums and illustrated books have acquired is remarkable. Thus, in the following work, an analysis of some of the works of the illustrator Maite Mutuberria has been carried out, in order to know her career and recognize the capacity and importance of the mentioned illustrations.

Keywords: Children's and young literature; album; illustration; use of color.

1. Sarrera. 2. Haur eta Gazte Literatura, ilustrazioak eta albuma. 3. Nola aztertu dira Maite Mutuberiaren lanak? 4. Maite Mutuberia ilustratzailearen lanen azterketa. 5. Ondorioak. 6. Bibliografia.

1. Sarrera

Eguno Haur eta Gazte Literaturan gero eta nabarmenagoa da album ilustratuen presentzia, baina horiek hautatzerako orduan ezinbestekoa da egokiak direnetera jotzea, albumen bitartez jasotzen eta ulertzen baitute hurrek egungo errealitatea.

Liburu bat hitzez edota ilustrazioz osatutako orri sorta bat baino gehiago da, beste mundu batera bidaiatzeko ate magiko bat. Mundu hori, ordea, gure errealitateak osatzen duena izan daiteke edo gure baitan gordetzen dugun beste bat. Batzuentzat errealitatetik ihes egiteko tresna izan daiteke, baina Rodriguezentzat (2022), literatura ez da mundutik ihes egiteko modu bat, munduan egoteko modu bat baizik.

Irakurtzea gizakiaren behar bat da, amets, barre edo jolas egitea bezala. Gozamenerako, kontsolamendurako, laguntasunerako, bakoitzak bere burua ezagutzeko. Txikitan, irakurtzea grina bihurtzen bada, gure bizitzako gorabehera ugarien jarduera paralelo bihurtzen da. Literaturak, pertsona bezala, hobia izateko balio du. Irakurtzea, laguntza bat dateke zer garen jakiteko eta garena berresteko. Eta amesteko (Mariasun Landa, 2003). Literatura, funtsean, bakardadea da. Bakardadean idazten da, bakardadean irakurtzen da eta, hala eta guztiz ere, irakurketak gizakien arteko komunikazio sakona ahalbidetzen du (Auster, P., hemen aipatua: Equipo Peonza, 2001).

Colomerren hitzetan (2010) badago, beraz, literaturaren beharra egungo gizartean. Liburuak haurren bizitzaren parte izatera pasako dira, baldin eta hurrek uste badute ingurunearekin partekatutako komunikazio-modu bat direla. Horregatik, ezinbestekoa da hurrei txikiak diren etik literaturarekin harremantzeko aukerak eskaintzea. Izan ere, kalitatezko literaturak haurrari bere izate globala eraikitzen laguntzen dio,

album ilustratuek haurren bihotzari eragiten diotelarik arrazonamen-
duari baino gehiago.

Uste dena baino gehiago behar dugu literatura bizitzeko, baina behar baino garrantzi gutxiago ematen zaio gaur egungo gizartean. Horregatik, bat gatoz Apalategik (2011) sistemak ez duela gizarte kritikoa bat behar eta, beraz, literaturari ez zaiola funtzio sozial zehatzik ematen, entrete-
nitzeko eta plazererako balioa bakarrik esleitzen zaiola adierazten due-
nean. Baina badu oraindik balio sozial bat eta merezi du seriozki irakatsia
izatea, hots, gizartean mugitzeko eta hiritar ideala izateko beharrezko
den jakintza gisa da, eta ez aisialdirako plazer iturri soil gisa.

Kontuak kontu, Maite Mutuberria ilustratzailearen eskutik sortutako
hainbat lanen azterketa biltzen du artikulu honek. Zehazki Haur eta
Gazte Literatura saileko 20 lan aztertu dira, Mutuberria ilustratzailearen
lanetan sakondu eta bere obren ezaugarriak eta denboran zehar izan
duen garapena ezagutu eta ezagutarazteko¹.

2. Haur eta Gazte Literatura, ilustrazioak eta albuma

Existitzen al da Haur eta Gazte Literatura? Hori da sarri eztabaidatu
eta ikertu den galderetako bat. Zaila da haur eta gazte literaturaren espa-
rrua mugatzea, edo gaur egun haur eta gazte literatura horren barruan
sartzen duguna zehaztea. Haur eta Gazte Literatura ez da soilik haurrek
edo gazteek irakurtzen, ulertzen eta disfrutatzen duten literatura; be-
raiek ere irakurri, ulertu eta goza dezaketena baizik (Auden, 1974, hemen
aipatua: Etxaniz, 1997b). Zubeldiaren (2006) arabera, baina, gerta daiteke
haurrentzat edo gazteentzat idatzitako liburu batzuk helduentzat ere in-
teresgarri izatea edo alderantziz, baina helduentzat idatzi den liburua
ezin da derrigorrez umeentzat ere egokia eta interesgarria izan, ezta
umeentzat idatzitakoa helduentzat ere. Haurrentzat idazten denean, nor-
malki klabe berezi batean idazten da, irakurlearen adina eta istorioa ja-
sotzeko duen ahalmena gogoan hartuz.

Antzeko ideia defendatuz, Juaristik (1993) helduen eta gazteen litera-
tura bi mundu diferente direla eta bata bestearekin ez duela zerikusirik
adierazten du. Hala ere, garrantzitsuena zerbait kontatzea dela eta horre-
tarako modua bigarren mailako kontua dela azpimarratzen du (Juaristi,
1993, hemen aipatua: Etxaniz, 1997b). Literatura, adinaren araberrako bi

[1] Maite Mutuberriaren garapena ezagutzeko, 2013tik 2021era arte egindako lanak az-
tertu dira.

mundu ezberdinetan banatuta, haurrentzako idazten dena literatura izango bada, hau da, litteraz osatutako ura, magikoa, estetikoa, ulergarria eta erakargarria izango da. Orduan izango da benetako edabe. Horretaz gain, fantasia, umorea, ironia, misterioa, lilura eta xarma baldin badauzka, orduan koktel literario ezin hobearen aurrean aurkituko gara, dudarik gabe (Zubeldia, 2006).

Haur eta Gazte Literatura zer den zehazteko nahi honetan, aipatzekoa da Iturralde (1993) luzatzen digun definizioaren sinpletasuna: "Literatura ona bada, kalitatezkoa, ez du adinik" (Iturralde, 1933, hemen aipatua: Etxaniz, 1997b). Gakoa, kalitatean dago, gainerako guztiak ez digu balioko Haur eta Gazte Literatura zer den definitzeko.

Aurreko definizio posibleak irakurrita, ondorengo galdera bururatu dakioket irakurle prestuari: noiz sortu zen Haur eta Gazte literaturaren kontzeptua? Gaur egungo haur eta gazteei zuzendutako literatura aukera anitza, XVII. mendean sortzen hasi ziren lanei zor diegu, garai hartan idatzi baitziren haurrentzako lehen liburuak.

John Cottonek 1641 eta 1645 bitartean argitaratu zuen lehenengo haur liburua: *Milk for babes*. Hala ere, berrikuntza handiena, haurrentzako liburu batean ilustrazioari ematen zaion trataeragatik, 1658an Johan Amos Comeniusek idatzitako *Orbis pictus* liburuarekin etorri zen. 1668an, Jean de La Fontaineren *Fables* argitaratu zen. Alegia ez zuen La Fontainek asmatu, baina berpiztu egin zuen bere bildumaren bidez, Indiako alegiak arabiarren bidez iritsi baitziren Europara. 1697an, maitagarrien ipuinen moda zabaldu zen aristokraten artean, eta Charles Perraulten *Les Contes de ma Mere L'Oye* liburua argitaratu zen. 1717an, Antoine Galland politikari eta orientalista frantsesak arabiar herri tradizioako altxor handienetakoa ekarri zuen Europara: Mila gau eta bat gehiago. Xerazadek kontaturiko ipuinen artean aurkitzen dira, gaur egun haur eta gazte literaturan klasikotzat hartzen diren Ali Baba, Sinbad edota, Aladin, esaterako.

XIX. mendeak aldaketa handiak ekarri zituen, eta Euskal Herrian ere mende horretan etorri zitzaizkigun haurrentzako lehenengo liburuak. 1804an Bizenta Mogelek *Ipui onac*, euskaraz haurrentzat idatzitako lehen literatura-liburu didaktikoa argitaratu zuen antzinatik zetorren alegien zaletasun eta irakatsi nahi horren ildotik (Etxaniz, 1997a). Euskararen irakaskuntzan egiten ari ziren ahaleginaren adibide dira 1907tik aurrera López de Mendizábal editoreak argitaratu zituen liburuak, horien artean, *Xabierto* (1925). Haurrei eskainitako literatura, gehienbat, didaktikoa zenez, morala eta ideologia zabaltzeko, *Nekane edo Neskutzaren babesa* (1922)

ere plazaratu zuen, Tene Mujika idazlearen haurrentzako lehen lan dramatikoa (Olaziregi, 2005).

Euskal Haur eta Gazte Literaturak aro garaikidean historia laburra duela esan daiteke. XX. mendean, Francoren diktadura-aldian euskal kulturak eta euskarak jasandako jazarpenaren ondorioz, hezkuntza sistema guztiz erdaldunduta baitzegoen Hego Euskal Herrian.

1980ko hamarkadan Haur Literatura modernoa plazaratu zen, eta ekoizpenari dagokionez gorakada nabarmena izan zuen. Hurrengo hamarkadan, aldiz, euskal Haur eta Gazte Literaturaren sistema osatu zen (Etxaniz eta López, 2011). Idazleek idazteagatik, sortzearen plazer edo beharregatik ere idazten zuten, noski; hain zuzen, hezkuntzaren beharretatik askeago sentitu zen unean, literatura airatu eta beste eremu batzuetara ere loratzen hasi zen, eta Bernardo Atxaga bezalako belaunaldi berriak iritsi ziren. Horrela, 1990. urtean Galtzagorri elkarteak sortu zen, haur eta gazteen irakurzaletasuna bultzatu eta euskarazko haur eta gazte literatura sustatu eta ezagutarazteko (Arroitajauregi, 2012).

2.1. Albumaren kontzeptua eta bilakaera

Idatzitako liburuak osatzeko, ilustratzaileek ere egindako lana ez genuke ahaztu behar. Idazle eta ilustratzaileen lanak elkartzean, albuma deritzogun ipuinak sortzen direlako. “Ilustrazioak harantzago eramane behar du testua, ez dago testuaren mendean. Testuak, era berean, honantzago ekarri behar du marrazkia. Biak banaezinak direnean, orduan da albuma” (Sagastume, 2008, hemen aipatua: Etxaniz eta López, 2011). Esperimentazio-maila handia duen generoa da, eta, beraz, eboluzioa eta aldaketak ditu ezaugarri. Genero konplexua da, idiosinkrasia berezi eta zabalagatik, eta, beraz, definizioak aldatu egin daitezke erabilitako ikuspegiaren arabera: publiko hartzailea, berezitasun estetikoak, berezitasun literarioak, erabilitako kodeak eta haien arteko erlazioa, euskarri materiala, etab. (Larragueta, 2021).

Liburu itxurako objektu kultural gisa ulertzen da albuma Lewisen (2001) arabera, elkarreaginean dauden lengoia bisualaren eta testualaren arteko esperimentazioaren ondorio dena eta bilakaera kultural, sozial, teknologiko eta artistikoaren lekuko ere badena (Galarraga eta Alonso, 2018).

1960ko hamarkadan argitaratu ziren lehen albumak. Testuaren eta irudiaren irakurketaren emaitza dugu albuma, kode biak, irudizkoa eta

idatzizkoa, interpretatu behar dira mezua harrapatzeko (Etxaniz eta López, 2011). Jan Amós Komensky monje eta pedagogoak 1658an *Orbis sensualium pictus* entziklopedia argitaratu zuen Alemanian. Entziklopedia hori lau hizkuntzatan argitaratu zen, eta irudia beharrezkotzat jotzen zen haurren arreta bereganatu eta atseginez irakasteko. John Newbery-k haur literaturaren ikuskeran izandako aldaketekiko interesa agertu zuen, eta 1744an haurren argitalpen-merkatuaren ikuskeran aldaketa bat eragin zuen *A Little Pretty Pocket-Book* argitaratu zuen. Album ilustratuaren sorrera estuki lotuta dago orrialdearen, testuaren eta irudiaren arteko harremanaren eta ilustrazioaren kontzepzio berria ahalbidetu zuten inprimatzeko teknika eta metodoen aurrerapenarekin. Hainbat bilakaera teknologiko behar izan ziren artistek eta editoreek konplexutasunean eta, aldi berean, teknikoki eta ekonomikoki bideragarriak ziren irudi mota berriak esploratu eta planteatu ahal izateko (Larragueta, 2021).

Jean de Brunhoff-ek mugarri bat ezarri zuen albumaren garapenean, 1931n Frantzia argitaratu zuen *Histoire de Babar, le petit éléphant*-ekin. 1962an garrantzi handiko beste izenburu bat plazaratu zen, *Little Blue and Little Yellow*, Leo Lionni-ren eskutik. 1963an, Maurice Sendakek *Where the Wild Things Are* albuma publikatu zuen. Orrien maketazioa eta diseinua mezuaren eraikuntzaren parte ziren.

1990eko hamarkadaren amaieran, aldaketa bat etorri zen gure letretara, Kalandraka argitaletxe galiziarrek beren albumak euskaraz ere argitaratzeari ekin ziotenean. Urte gutxitan, dozena pare bat liburu argitaratu zituen euskaraz, horien artean *Piztiak bizi diren lekuan* edota *Buruko hura nork egin zion jakin nahi zuen satortxo*.

Argitaletxe batzuek —Ttartalo, kasu— jarraitu izan dute lehendik abiatutako bidean. Izan ere, argitaletxeko ezaugarrietariko bat dugu liburu solteen aldeko apustua kalitatezko liburuak euskaratzean euskal merkaturia osatzeko. Gauza bera esan genezake Ibaizabal etxeari buruz, nahiz eta kasu honetan Edelvives argitaletxeak gaztelaniaz argitaraturiko liburuaren artean egin bere hautaketa (Etxaniz eta López, 2011).

Urte batzuetan geldialdi labur bat izan ondoren, 2007. urtean Kalandrakak eta Pamielak akordio bat egin zuten argitaletxe galiziarren liburuak Euskal Herrian komertzializatzeko eta baita Pamielak plazaratzen zuen Etxepare sariaren lana Kalandrakak beste hizkuntza batzuetara argitaratzeko. Gertakari horrek bidea ireki zien euskaraz sorturiko albumei (Etxaniz eta López, 2011). Etxepare sari horrek euskal sortzaileak animatu ditu, eta azken urteotan, merkatuak eskatuta, bestelako argitaletxeak

ere hasi dira haurrentzako albumak argitaratzen. Albumak ia-ia ez izate-tik gure zenbait idazle eta ilustratzaileen lanak euskaraz ez ezik beste hainbat hizkuntzatan ere ikusi ahal ditugu gaur egun (Etxaniz eta López, 2011). Aldaketa nabarmena ipuin bat izatetik album izatera pasatzean gertatu da. Istorioak antzekoak izan daitezke, baina kontatzeko modua aldatu da, albumak bere espazioa irabazi baitu euskal haur literaturan.

Ilustratzaileak gero eta garrantzitsuagoak bilakatu dira eta beraien lana gero eta beharrezkoagoa da album eta liburu ilustratuetan. Azken hamarkadan koloretako ilustrazio ugari dituzten liburuak nabarmen areagotu dira, albumak ez izanik ere, testua eta irudia oso lotuta dituzte-nak (Etxaniz eta López, 2011). Bistan da, beraz, ilustrazioek literaturan beren lekua irabazi dutela. 2021etik gaur arte, euskarazko Haur eta Gazte Literaturan argitalpen ugari izan dira, aipagarrienak *Amaren bila* (2022) Alaine Agirre eta Mar Ferrerorena, eta *Elsa eta paradisua* (2023), Mariasun Landa eta Elena Odriozolarena, baita Maite Mutuberria beraren *Arrats zapo bat* (2024) ere. Azken bi urteetako Euskadi Literatura sarietara jotzen badugu, euskarazko Haur eta Gazte Literaturako irabazleak Patxi Zubizarreta *Zerria* (2022) liburuarekin eta Harkaitz Cano *Mundua pitzatuta dago baina hantxe gabiltza oinez* (2023) obrarekin izan dira; literatura lanaren ilustrazioan, berriz, *Ni ez naiz Mikel Laboa* (2022) lanarekin Joseba Larratxe eta *Campos de castilla* (2023) liburuarekin David de las Heras.

Duranen (2005) arabera, geroz eta gehiago erabiltzen da ilustrazioa adin desberdinetako haurren ikaskuntza-prozesuan laguntzeko, testua-ren osagarri ideala delako eta ikusizko irakurketaren edo ikusizko alfabetizazioaren gaitasuna garatzen laguntzen duelako. Album ilustratuek denboraren nozioak garatzen laguntzen dute iraganaren, orainaren eta etorkizunaren sekuentzia, erritmoa, jarraitutasuna eta antolamendua barne hartzen baititu pentsamendu-kategoria gisa (PinPeiro, 2012, he-men aipatua: Aguado eta Salvador 2020).

Liburu-formatuko ilustrazioa pinturaren eta marrazkiaren adar bat da, publiko zabalari zuzendutako artelanak ekoizten dituen eta interesa haurrentzako irudi ilustratuaren alderdi hezitzailean jartzen duena. Ilustrazioak, hitzen gabezia ia erabatekoa izanda ere, haurrentzako liburuetan komunikazio-maila handia ezartzeko eta kontzientzian arrasto oso sakona uzteko gai diren forma artistikoak dira. Esanahi osoa daramate eta istorio bat narratzen dute. Hori dela eta, sortzaileen erantzukizuna handia da, haien lana baita haurrak bere munduari zentzua emateko duen lehen tresna (Artium, d.g.).

Aurretik aipatutakoa laburbildu eta nolabaiteko gogoeta orokor bat egiteko, ondorengo definizio hau erabiliko genuke: “Ilustrazioak, testuaren irismenetik haratago doan dimentsio bisual bat ematen du, helburua, testu batek komunikatu ezin duena agerian utzi eta nabarmentzea izanik” (Heller, 2007, hemen aipatua: Menza, Sierra, eta Sánchez, 2016).

Ilustrazioak ez dira marrazki hutsak, izaera bat dute eta horretan ezin daiteke ahaztu erabiltzen diren koloreek irakurleengan duten eragina. Eva Heller-en *La psicología del color. Cómo actúan los colores sobre los sentimientos y la razón* (2004) liburua osatzeko, lanbide guztietako eta Alemania osoko 2.000 pertsona elkarrizketatu ziren. Azterlanaren emaitzek erakusten dute koloreak eta sentimenduak ez direla ustekabeen konbinatzen, haien elkarketak ez direla gustu-kontuak, haurtzarotik gure hizkuntzan eta pentsamenduan sakonki errotutako esperientzia unibertsalak baizik.

Kolore batek modu ezberdinean jokatzen du aplikatzen den aldi bakoitzean. Kolore guztiek dute esanahia, baina bakoitzaren efektua testuinguruak zehazten du, hau da, kolorea hautematen dugun esanahien loturak. Kolore bat testuinguru posible guztietan ager daiteke, eta sentimendu positiboak edo negatiboak pizten ditu.

3. Nola aztertu dira Maite Mutuberriaren lanak?

Aukeratutako Mutuberriaren 20 lanen azterketa, bi autore desberdinek planteatzen dituzten irizpideetan oinarrituz egin da. Alde batetik, Risquez-ek bere *Analizando álbumes infantiles* lanean (2019) album desberdinak aztertzeko erabili zituen tresna edo fitxa bibliografikoak baliatu dira. Taula horiek hainbat atal eta kategoriatan banatzen dira obra bakoitzaren inguruko informazioa biltzeko: paratestuaren (literatur testua aurkezten eta inguratzen duten ezaugarri multzoa) funtzio narratiboa, liburuaren formatua, testu-ilustrazio erlazioa, testua, orrialdeen erabilera, ilustrazioak egiteko erabilitako teknikak eta koloreak.

Tartean, testu-ilustrazio arteko erlazioa analizatzeko, Nikolaveja eta Scotten (2006) araberako lau erlazio desberdinetan sailkatu dira:

- Simetrikoa: Testuak eta irudiak istorio bera kontatzen dute, informazioa komunikazio-modu desberdinetan errepikatzen denean.
- Osagarria: Irudiek testuak eskaintzen duen informazioa zabaltzen dutenean, edo alderantziz.

- Kontrapuntuzkoa: Ilustrazioek informazio kontraesankorra ematen diotenean testu idatziak dakarrenari.
- Asimetrikoa: Ilustrazioek eta testuak ez dutenean eszena bera kontaktzen, hau da, ez dagoenean nahitaez testuaren eta irudiaren arteko kontraesanik.

Bestetik, Lluch-en *Cómo reconocer los buenos libros para niños y jóvenes* (2009) liburuko kapitulu batetik ilustrazioak baloratzeko proposatzen diren irizpideak hartu dira. Horien artean, irudien ezaugarriak, elementuak, konposizioa, teknika desberdinak eta ilustrazio bat ona izan dadin bete beharreko ezaugarriak. Amaitzeko, Eva Heller-en *La psicología del color. Cómo actúan los colores sobre los sentimientos y la razón* (2004) liburutik jasotako informazioaren bitartez aztertu da koloreen erabilera.

4. Maite Mutuberria ilustratzailearen lanen azterketa

Maite Mutuberria Larraiotz (Eltzaburu, Nafarroa, 1985) ilustratzailea da eta Haur eta Gazte Literaturako hainbat liburu ilustratu ditu, baita alor horretan hainbat sari eskuratu ere. Ikus-entzunezko produkzioetan hasi zen eta gaur egun, batez ere, hezkuntza eta Haur eta Gazte Literaturako liburuetan lan egiten du ilustratzaile gisa.

“Zer egin nahi duzu arratsaldero: matematikako etxeko lanak ala marraztu?” galdetu zion ahizpak Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza bukatzeaz, Zientzia edo Arte Batxilergoa aukeratu behar zuenean behingoz argitzeko. Ez omen zuen zalantzarik egin. Urte batzuk geroago Ilustrazioa ikasi zuen Madrilgo Arte Diez Eskolan eta harrezkeroztik liburuak ilustratzen ditu. Aurretik Ikus-entzunezko Komunikazioan lizentziatu zenez, ilustrazioa irudiekin komunikatzea dela esaten dio bere buruari (ikus: <https://maitemutuberria.com/eu/niri-buruz>).

Mutuberriak bere ibilbidea ilustratzaile bezala hasi zuenetik, gehienbat beste idazle batzuen lanak ilustratzen ibili da. Hala ere, 2018an bere lehen album ilustratua izango zena publikatu zuen, *Lohia*. Lehendabiziko proiektu osoa izan zen, ilustrazioak jartzeaz gain hitzak ere berak jarri zituelako. 2021ean kaleratu zuen bere bigarren proiektu osoa izango zen albuma, *Irrimola*. Bigarren album horrekin, 2022ko Euskadi Literatura sarrietan ilustrazioaren kategorian saria jaso zuen Maite Mutuberriak. Bere lan guztien artean, beraz, Haur eta Gazte Literaturan kokatzen diren ondorengo 20 obrak aztertu dira: *Zure denboraren truke*, *Gerrak ez du izenik*, *Bizikleta lapurtu didate!*, *Zerua berun*, *Xomorropoemak eta beste piztia batzuk*,

Piztipoemak eta beste xomorro batzuk, Pikondoaren balada, Gixela nire laguna da, Oihartzun isilak, Maitte-maitte, Mokotxiki, Lohia, Martzelo itsua, Musua (Pirritx, Porrotx eta Marimotots), Lilo, Joemak eta Polasak, Arbolidades, Istorioen zooa, Irrimola eta Barruko hotsak eta beste soinu txiki batzuk.

ZURE DENBORAREN TRUKE (Alberdi eta Mutuberria, 2013)

Paratestua osatzen duten liburuaren atal desberdinek, ez dute istorioari buruzko informazio nabarmenik aurreratzen. Protagonistaren irudia aurkezten da azalean, izenburuarekin lotura zuzena duten erloju eta iratzargailu baten irudiekin batera. Liburuaren formatua laukizuzen bertikala da, haur txikientzat izan ohi diren albumak baino txikiagoa tamainaz. Ilustrazioen presentzia ez da albumetan bezain garrantzitsua, irakurtzeko testu gehiago duelako eta luzeraz ere, istorioa luzeagoa delako.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa simetrikoa da, irudi eta testuak istorio bera kontatzen dutelako. Hala ere, testuak eskaintzen duen informazioa baino gehiago erakusten dute ilustrazioek, istorioa modu zabala-go batean jasotzen da marrazkien bitartez. Testua bera esplizitua da, ilustraziorik egongo ez balitz, istorioa berdin-berdin ulertzeko nahikoa informazio ematen duelako idatzizko zatiak. Edonola ere, aurretik aipatu bezala, ilustrazioek testuaren informazioa zabaltzen dute, pertsonaia bakoitza ezagutzeko aukera ere testuaren bitartez jasotzen ez diren sentimendu eta emozioak ilustrazioek transmititzen dituztelako.

Orrialdeen erabilera bakoitza da gehienetan, jarraian dauden bi orrialdeek ilustrazio edo egoera berdin bat osatzen dutelako. Testu eta ilustrazioek espazio berdina partekatzen dute (asoziazioa), hau da, ez dago inolako bereizketarik narrazio eta marrazkien artean.

Testuari laguntzen dioten ilustrazioak errotulagailu eta collage teknikaz eginak dira, xumeak bezain egokiak. Teknika desberdinen erabilera ilustrazio multzoa osatzen duten kontrasteak lortzen ditu. Kontaketaren erritmo eta tonuarekin bat datoz eta narrazioan aipatzen diren leku, une, denbora nozio eta atmosfera desberdinak birsortzeko gaitasuna dute. Giza irudien marrazkiak sinpleak dira, xehetasun askotan sartu gabe sortutakoak, baina nahikoak irakurlea pertsonaien azalean jartzeko, baliatzen diren aurpegi espresio eta gorputz mugimenduen bitartez egoera desberdinek pertsonaiei eragindako sentimendu eta emozioak transmititzen baitira.

Erabiltzen diren kolore eta tonuaren kontrasteak formak definitzeko baliatzen dira. Orrialdeen kolorea zuri mantentzen da, gainerako ilustra-

Zure denboraren truke (Alberdi eta Mutuberria, 2013)

zioetan ia kolore guztiak erabiltzen direlarik. Protagonista bioleta koloreak osatzen du. Eva Heller-en *La psicología del color. Como actúan los colores sobre los sentimientos y la razón* (2004) liburuaren arabera, bioletak ezinezkoa edo zaila dena posible egiteko irrika adierazten du. Protagonistaren gurasoek nekez dute bere alabarekin egoteko denbora, ia ezinezkoa da beraientzat Maddiri behar duen denbora eskaintzea. Horregatik, ezinezkoa den hori lortzeko erakusten duen irrikagatik aplikatzen zaio protagonistari kolore bioleta.

GERRAK EZ DU IZENIK (Bilbao eta Mutuberria, 2013)

Paratestuak liburuak gordetzen duen istorioaren aurre-ideia bat ematen digu. Albumaren izenburuari erreparatuta, biltzen duen gaia zein den jakin daiteke, baita ilustrazioak egiteko erabilitako teknika desberdinen aurrerapen bat ere. Azalean dagoeneko, protagonista ezagutu daiteke, eskuan esanguratsua izango den margo gorri bat duelarik. Gainerako irudiek gerra batek eragin dezakeen iluntasuna eta geroago albumean aurkitzen diren zenbait irudi erakusten dituzte. Liburuaren formatua kartratua da, tamainaz ez txikia ezta handia ere. Egokia da haurrek eskuetan erabil dezaten. Hala ere, helduren baten laguntzarekin ezagutu beharreko istorioa kontatzen da, “gerra” batek biltzen duen guztia osotasun batean jaso dezaten.

Erabiltzen diren koloreek istorioa girotzen eta gertatzen denaren esentzia transmititzen dute. Kolore zuria, grisa eta beltza dira espazio gehien hartzen dutenak, eta horien artean aplikatzen dira ilustrazio txikiagoen bitartez kolore biziagoak. Kontatzen den istorioa tristea eta go-

gorra da eta horregatik erabiltzen diren koloreek egoera ilun bat transmititzen dute. Orrialde zurien gainean daude ilustrazioak, inozentziaren kolorearen gainean bekatu beltzak zikinduta moduan. Kolore beltzak indarkeria eta heriotza adierazten ditu, gerra batean nagusien diren bi kontzeptuak.

Testu eta irudien arteko erlazioa kontrapuntuzkoa da, ilustrazioek informazio kontraesankorra ematen baitio testu idatziak dakarrenari. Hala ere, irudiek testuak dioena osotasun batean ez erakutsi arren, aipatzen diren ekintza, leku edota objektuak erakusten dituzte. Irudiek, beraz, narraziotik antzematen ez diren xehetasunak erakusten dituzte, testuak dioena modu zabalago batean ikusteko aukera emanez. Testua esplizitua da, ilustrazioen laguntzarik gabe, kontatzen den istorioa irakurri daitekeenarekin ulertu daitekeelako.

Album osoan bikoitza da orrialdeen erabilera. Ez dira ilustrazio solteak, bi orrialdeak hartzen dituen irudi osoak dira gehienak. Beraz, testu eta ilustrazioek espazio berdina okupatzen dute.

Gerrak ez du izenik (Bilbao eta Mutuberría, 2013)

Ilustrazioek indar handia dute, erakargarriak dira irakurlearentzat. Batez ere, marrazkiekin batera argazki errealak txertatuz osatzen direlako. Sentimendu eta sentsazio desberdinak transmititzeko gaitasuna dute, protagonistak kontakizuna bizitzen duen moduan sentitu dezake irakurleak ere. Irudiekin sortzen diren espazioak inguru errealak dirudite, paisaia desberdinak sortzetik gertaerak leku eta denbora jakin batean irudikatzen dituztelako.

BIZIKLETA LAPURTU DIDATE! (Mutiozabal eta Mutuberrria, 2014)

Ilustrazioak zuri-beltzean egindako marrazkiak dira, arkatzez. Kontaketaren erritmoarekin bat datoz eta gertaerak inguru eta espazio batean zehazten dituzte: herria, etxea eta landa eremua, esaterako. Irudien proportzio eta tamainarekin jokatzeko da ilustrazioei sinesgarritasuna emateko. Ilustrazioak zuri-beltzean daudenez, azala da liburuari kolorea ematen diona. Kolore hori horia da, baikortasuna, haserrea eta inbidia bezala. Lasaitasun eta segurtasunaren kolore berdeak ere osatzen du azalaren zati txiki bat.

Bizikleta lapurtu didate! (Mutiozabal eta Mutuberrria, 2014)

Azalak, ematen duen informazioa dela medio, funtzio narratiboa dela esan daiteke. Izenburuak kontakizuneko korapiloa aurreratzen du, eta ilustrazioek protagonista eta gainerako pertsonaia esanguratsuenak aurkezteaz gain, beraien intentzioa zein izango den ere aurreratzen dute. Formatuari dagokionez, liburu laukizuzen bertikala da, tamainaz txikia, bideratuta dagoen adineko haurrentzat ondoen egokitzen den formatua eta diseinua ematen zaio.

Testu eta ilustrazioen arteko harremana simetrikoa da, irudiek ez baitute informazio berririk erantzen, testuak esandakoa errepikatzen dute. Irudien bitartez, beraz, hitzen bidez azaltzen dena modu bisualago batean jasotzen da. Ilustrazioek ez dute testua adina garrantzirik, istorioa idatzizkoaren bitartez osotasun batean ulertzen baita. Hori dela eta, tes-

tua esplizituzat jotzen da, hitzak nahikoak baitira kontakizuneko gertae-
ra guztiak transmititzeko.

Orrialdeen erabilera sinplea eta disoziatua da orokorrean, testua eta
ilustrazioa orrialde desberdinetan aplikatzen baitira.

ZERUA BERUN (Suarez eta Mutuberría, 2014)

Azalari erreparatuta, zaila da liburua zeri buruzkoa den aurreikustea,
izenburuak nahiz ilustrazioek ez dutelako informazio handirik ematen.
Irakurleari imajinaziorako ateak irekitzen dizkio, barruko orrialdeetan
zer ezkutatzen den jakiteko grina. Forma laukizuzen bertikala du liburu-
ruak eta tamainaz handia da. Ilustrazioen eragina handia da liburu hone-
tan, orrialde guztietan espazio osoa hartzen dutelako. Horregatik, ematen
zaion forma eta tamaina benetan egokiak dira, ilustrazioei eskatzen
duten espazioa ematen baitzaie horrela. Orrialdeen tamainak, ilustrazioek
birsortzen dituzten ingurunean murgiltzen dute irakurlea.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa asimetrikoa da. Testuak ez du
istorio bat kontatzen, ez dago trama bat. Orrialde bakoitzeko testua oso
laburra da, baina trinkoa aldi berean. Izan ere, narratzailearen barne
zaurien bilaketa bat da kontakizuna eta bakardadea eta maitemina antzematen
dira bere ahotsean. Testua esplizitua da, ilustraziorik izango ez
balitz, berdin ulertuko litzatekeelako hitzek diotena. Hala ere, testu poe-
tikoa izanda eta kontatzen dena narratzailearen sentimenduak izanik,
testua inguratzen duten ilustrazio eta sortzen dituzten paisaiek kontalaria-
riaren azalean sentitzen dena errazago transmititzen da.

Zerua berun (Suarez eta Mutuberría, 2014)

Orrialdeen erabilera bikoitza eta asoziatua da liburu osoan. Paisaia elurtuak bi orrialdeak hartzen ditu bakoitzean eta testua paisaia beraren parte da posizio desberdinetan.

Zirriborro eran egindako marrazkiak arkatz eta tintak erabilia sortu dira, eta gainerako ilustrazioak, berriz, digitalki. Argi dago sentsazioak transmititzen dituztela eta sentimendu eta gogoetarako bidea pizten dutela. Erabiltzen diren proportzio eta plano desberdinen arteko elkarreraginak sakontasun eta mugimendu sentsazioak transmititzen dituzte narratzailearen errealitate nozio bat eskainiz.

Erabiltzen diren kolore gutxik kontakizuna girotzen eta narratzailearen sentimenduetan murgilarazten dute irakurlea. Xehetasunek, itzalek eta kolore tonalitate desberdinek bolumenak ematen dituzte eta horrekin sakontasun sentsazioak lortzen dira. Kontatzen diren sentimenduekin bat datozen kolore hotzak erabiltzen dira, horien artean zuria, beltza, berde apur bat eta urdin eta gris tonalitate desberdinak.

XOMORROPOEMAK ETA BESTE PIZTIA BATZUK ETA PIZTIPOEMAK ETA BESTE XOMORRO BATZUK (Bilbao eta Mutuberria, 2016)

Izenburuak estanzazio bidez hizkiak elkarren segidan jarriz daude osatuta. Gainerako ilustrazioen antzeko estiloa erakusten dute. Poema liburuak direla ere aurreratzen dute izenburuek, xomorro eta piztiak osatutakoak. Azaleko ilustrazio txikiek izenburuek diotenarekin bat datoz, xomorro, pertsonaia eta animalia desberdinak agertzen direlako. Bi liburuak forma laukizuzen bertikala dute eta tamainaz ertainak, irakurle gaztetxoentzat izan ohi diren liburuak baino zertxobait handiagoak. Aplikatzen zaien tamainak irudi eta testuari espazio berdina bat okupatzeko aukera ematen die, testua laburragoa den orrialdeetan ilustrazioen proportzioa handiagotuz.

Testu eta ilustrazioen erlazioa simetrikoa dela esan daiteke, komunikazio-modu desberdinetan testu eta irudiek informazio berdina ematen dutelako. Irudiek ez dute zuzenean testuak dioena errepikatzen baina testuaren bitartez jasotzen diren elementuen irudikapen bat egiten da. Ilustrazioak bat datoz testuarekin, elkar osatu egiten dira eta poemai jolaserako, imajinaziorako eta sormenerako bide ematen die. Testua esplizitua da, ilustraziorik gabe ere ulertzeko nahikoa informazio ematen duelako. Testuak jolaserako bide ematen dio poema bakoitzean irakurleari errepikapen, errima eta erritmo desberdinengatik.

Liburu hauetako ilustrazioak teknika desberdinak konbinatuz sortutakoak dira. Collage teknika erabiltzen da gehienbat, argazki erreal eta eskuz egindako marrazkiak konbinatuz. Estantazioaren erabilera ere antzeman daiteke zenbait iruditan, hizkiak jartzeko edo zenbait xomororen gorputzak hatza erabiliez sortzeko. Bizirik daudela diruditen gorputzak eta espazioak sortzen dira eta horrek poemek transmititzen duten atmosfera hori indartzen dute.

Orrialdeen erabilera sinplea nahiz bikoitza da eta ia kasu guztietan asoziatua. Ilustrazioekin orrialdeen erabilera bikoitza aplikatzen denean, bi orrialdeetako ilustrazioek jarraipen bat dute, hau da, erabateko eszena bat sortzen da inolako etenik gabe. Orrialdeen erabilera sinplea denean

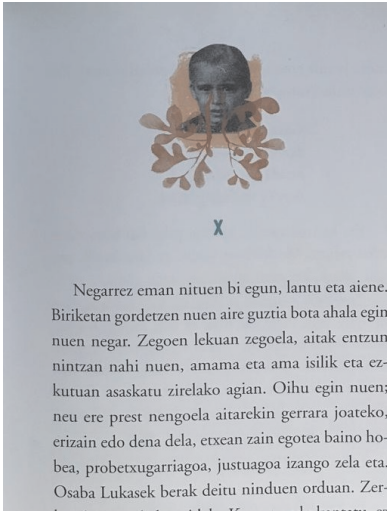
Xomorropoemak eta beste piztia batzuk eta Piztipoemak eta beste xomorro batzuk
(Bilbao eta Mutuberia, 2016)

berriz, espazioko irudi eta testuaren antolamenduan oreka bat dago, ez dira bakoitza bere aldetik joango balira bezala ulertzen, batak bestearen beharra erakusten dute. Ilustrazioak eta testuak ia kasu gehienetan orrialdearen espazio berdina okupatzen dute, bata bestearekin moldatuz irudi oso bat sortzeko.

Kolore anitzen erabilerak liburuen izaera alaitzen eta aberasten du. Kolore guztiak erabiltzen dira gehiago edo gutxiago eta kasu gehienetan errealitatea errespetatuz aplikatzen dira.

PIKONDOAREN BALADA (Bilbao eta Mutuberia, 2017)

Ilustrazioak erdi abstraktuak dira eta hemen ere, zenbait kasutan, zuri-beltzeko argazkiekin nahasten dira ilustratzailearen marrazkiak. Kontatzen den istorioa kontuan hartuz, kolore horien bitartez, urdinaren adiskidetasuna eta konfiantza, berdearen itxaropenarekin, naturarekin eta bizitzarekin elkartzen dira. Liburuan zehar erabiltzen diren gainera-koloreak, gorria, laranja, horia, marroia eta beltza batez ere, istorioa-

Pikondoaren balada (Bilbao eta Mutuberria, 2017)

ren momentu zehatzetako sentimenduak adierazteko erabiltzen dira, horien artean maitasuna eta gorrotoa, indarra, baikortasuna, beldurra eta tristura, baita istorio amaierako bakea ere.

Izenburuari eta azalari begiratuz gero, istorioaren parte izango diren bi elementu garrantzitsu ezagutzen dira. Liburu bera zeri buruzkoa izango den aurreikustea zaila da, baina informazio garrantzitsua ematen dute. Formatuari dagokionez, laukizuzen bertikala da. Ederki baliatzen da liburuak ematen duen espazioa ilustrazioari nahiz testuari ematen zaion tainarekin. Irakurterraza zein eroso bilakatzen du.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa osagarria da, narrazioari zeharka baino ez baitiote heltzen ilustrazioek, fokua eragin emozionalerantz jarritz. Testua bera esplizitua da, kontaktzen den istorioa hitzen bitartez jasotzeko nahikoa delako. Edonola ere, ilustrazioek liburuari beste bizitasun bat ematen diote eta emozioetan gehiago sakondu edota murgiltzeko aukera ematen dute.

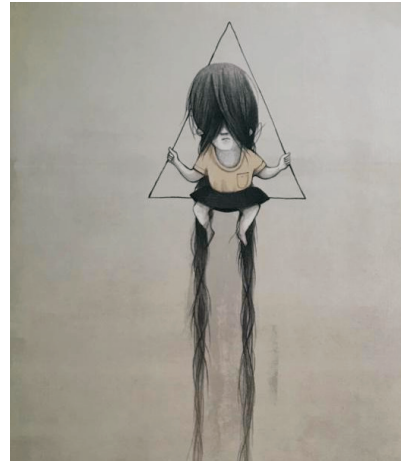
Orrialdeen erabilera sinplea da orokorrean. Liburuaren zatirik handiena testuak hartzen du, baina badira hamar bat orrialde ilustrazioei eskaintzen zaizkienak.

GIXELA NIRE LAGUNA DA (Kazabon eta Mutuberria, 2017)

Izenburuak adierazten duena erakusten du azaleko irudiak, bi lagun eskutik emanda. Antzeman daiteke bi lagunetako bat, Gixela, lagun be-

rezia dela, pertsonaiari ematen zaion izaeragatik. Izaera hori, bere itxura fisikoak erakusten du, batez ere bere ileak. Liburuak formatu karratua du. Ilustrazioari eta testuari ematen zaien tamainagatik, orrialdearen espazio guztia hartzen dute eta horrek formatuari etekin handiagoa ateratzeko aukera baliatzen du.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioari dagokionez, simetrikoa dela esan daiteke, ilustrazioek testuak dioena erakusten dutelako. Ilustrazioak testuarekin bat datozenez, bi zatiak osatu egiten dira pertsonaiak kontatu, aurkeztu eta deskribatzen dituen ahots bakar bat proposatzeko. Testuak dioena modu zabalago batean jasotzen da ilustrazioen bitartez, informazio berdina ikuspuntu desberdin batetik planteatzen delako. Testua esplizitua da, ez dago ilustrazioen beharrik aurkezten den istorioa osotasun batean ulertzeko.

Gixela nire laguna da (Kazabon eta Mutuberría, 2017)

Orrialdearen erabilera sinplea eta disoziatua da. Testua eta ilustrazioak orrialde desberdinetan banatzen dira, ez dute inolako momentuan espazio berdín bat okupatzen. Ezker aldean geratzen den orrialdean kokatzen da testua eta ilustrazioek eskuin aldeko orrialdea hartzen dute.

Teknika desberdinak baliatzen dira irudiak sortzeko, errotulagailua, arkatza eta digitalki ere egindakoak direla esan daiteke.

Erabiltzen diren koloreek erabat girotzen dute istorioa, kontakizunean aipatzen diren emozio desberdinak transmititzen baitituzte. Testuari dagozkion orrialdeek kolore berdea dute eta ilustrazioek okupatzen

dituztenak, berriz, gris kolorea. Bestelakoan, pertsonaiei ez zaie kolore deigarrik aplikatzen, inguruko ilustrazioen koloreek betetzen dute orrialdearen espazioa. Kolore horien artean berdea, arrosa, gorria, urdina, horia eta laranja aurki daitezke.

OIHARTZUN ISILAK (Ruiz eta Mutuberria, 2017)

Azalari erreparatuta eskuratu daitekeen informazioa interesgarria da. Liburuan aurkezten diren 12 pertsonaien erretratuak agertzen dira eta bakoitzaren izaera nolakoa den aurreratzen dute ematen zaien izaera eta koloreengatik. Izenburuak ederki jasotzen du kontaktzen den istorioa, nahiz eta hori irakurtzearekin bakarrik zaila izan zeri buruzkoa izango den jakitea. Liburuaren formatua laukizuzen bertikala da eta tamainaz aurreko liburuen antzerakoa. Orrialdeen espazio gehiena testuari ematen zaio, baina, hala ere, ez da nekagarria suertatzen. Tarteka agertzen diren orrialde osoko ilustrazioek erakargarri egiten dute liburua.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa osagarria da, zenbait ataletan, ikasleen barne mundua erretratatzeko duen orri osoko ilustrazioek narrazioari laguntzen dietelako. Irudiek ez dute kontaktzen atal horretako testuak dioena, gehiago zentratzen da aurkezten den pertsonaia bakoitza bere izaera eta ezaugarriekin erretratatzeko. Testua eta irudiak osatu egiten dira, beraz, pertsonaiak aurkeztu eta deskribatzeko ahots bakar bat

Oihartzun isilak (Ruiz eta Mutuberria, 2017)

proposatzeko. Liburuaren zatirik handiena testuak hartzen duen arren, ilustrazioek pertsonaien inguruko informazioa zabaltzen dute, testua bera esplizitua da, hitzak nahikoak baitira kontatzen dena osotasun batean ulertzeko.

Orrialdeen erabilera sinplea da, alde batetik testua eta beste aldetik ilustrazioak daudelako. Inoiz ez dute orrialde-espazio bera partekatzen, eta, beraz, disoziazioa nagusitzen da.

Ilustrazioak pertsonaia desberdinen erretratuak dira eta harrigarria da nolako gaitasuna duten bakoitzaren izaera erakutsi eta sentimendu desberdinak transmititzeko. Errotulagailu beltzez edota arkatzez eginda daude ilustrazioak.

Erabiltzen diren koloreek kontaketa girotzen dute eta bakoitzaren esanahiari erreparatuz gero, pertsonaia bakoitzaren izaerarekin bat datozela esan daiteke. Azalean ageri den pertsonaia bakoitzari kolore bat ematen zaio, gero agertuko diren orrialde osoko ilustrazioetan, azaleko kolore berdina mantenduz bakoitzarekin. Laranja, urdina, berdea, grisa, gorria, arrosa eta horia dira erabiltzen diren koloreak.

MAITTE-MAITTE (Meabe eta Mutuberría, 2017)

Disko liburu bat izanda, ilustrazioak nonahi aurki daitezke. Irudiak abestien erritmo eta tonuarekin bat datoz uneoro eta sentimendu desberdinak transmititzen dituzte abestian kontatzen denaren arabera. Kanta bakoitzak sorrarazten duen atmosfera indartzeko ahalmena dute ilustrazioek. Aplikatzen diren proportzio, bolumen eta formek erlazio egiazkoak gortzen dute, aurkezten diren eszenak sinesgarriak eginez.

Haurrak bere lehen urtean bizi dituen egoerak birsortzen dira, emozio eta sentimenduak erakutsiz. Agerian geratzen da une aldaketa orrialde batetik bestera, abesti batetik bestera pasatzean. Tarte hori erabiltzen diren koloreek nabarmentzen dute batez ere. Izan ere, abesti bakoitzari kolore bat ematen zaio, izenburuan antzematen dena, eta haur txikiarekin doan itzala ere kolore berdinez osatzen da. Urdina, arrosa, laranja, horia eta berdea dira erabiltzen diren bost koloreak.

Azalari erreparatuta, haur txikientzako diskoa dela iradoki daiteke, izenburuak dioenarekin ere bat eginez. Kaxaren bi aldetan, barruko liburuxkan, baita diskoan bertan ere. Tamainaz txikia da eta ematen zaion formatua laukizuzen bertikala. Nahikoa da testu eta ilustrazioek behar duten espaziorako, abestiak ez baitira luzeak eta ilustrazioek na-

Maitte-maitte (Meabe eta Mutuberria, 2017)

hikoa gaitasun dute abesti bakoitzean gordetzen diren sentimenduak transmititzeko.

Ilustrazioak testuarekiko osagarriak dira, abestiek eskaintzen duten informazioa beste ikuspuntu batetik zabaltzen baitute. Abestien bitartez entzuten dena irudien bitartez jasotzen da, musikak eragin ditzakeen sententzioak transmititzeko ahalmena dutelako. Testua esplizitua da, abestiak kontatzen duena hitzen bitartez osotasun batean jasotzen delako. Errepikapenek, errimek eta onomatopeiek jolaserako aukera ematen dute, abestiak kantatzeko gogoia pizten eta erraztasun batekin memorizatzen laguntzen.

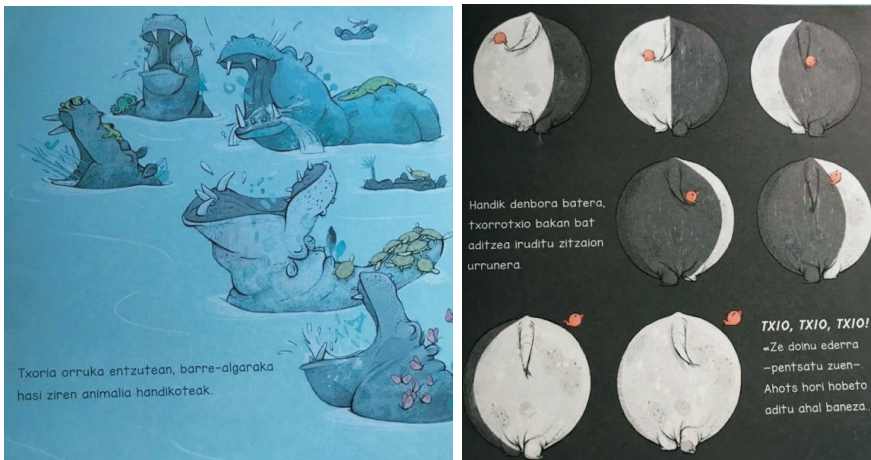
Orrialdeen erabilera bikoitza da kasu gehienetan, baina orrialde bat soilik hartzen duten ilustrazioak ere aurki daitezke. Bi orrialde hartzen dituzten ilustrazioek eszena oso bat osatzen dute, jarraian sortutako marrazkiak dira. Bi kasuetan, ilustrazio eta hitzek orrialdearen espazio berdina hartzen dute (asoziazioa), bata besteak hartzen duen lekura moldatuz.

MOKOTXIKI (Bilbao eta Mutuberria, 2017)

Albumeko protagonistek osatzen dute azala, baita kontra-azala ere. Istorioan nagusiak izango diren pertsonaiak aurkezten dira, beraz, hasiera-hasieratik. Izenburua pertsonaietako batekin lotzen da, ematen zaien kolorea ere berdina izanik. Azala eta kontra-azalak pertsonaien pers-

pektiba desberdinekin jolasten dute, azalean pertsonaiak aurretik irudikatzen direlako eta kontra-azalean atzealdea erakusten delako. Ia album gehienak bezala honek ere forma karratua du. Barruko ilustrazio gehienek forma borobildua dute eta kontraste horrek bai irakurketan baita ilustrazioetan ere arreta gehiago jartzea eragiten du.

Albura osatzen duten irudien proportzio, bolumen eta formek egiazko erlazio bat gordetzen dute. Horrek irudiak sinesgarriak izatea eragiten du, transmititzen dituzten sentimenduak modu zuzenean jasotzen dituelarik irakurleak. Mugimendu sentsazioa transmititzen da plano desberdinen bitartez eta horrek efektu berezi bat transmititzen dio irakurleari, protagonistek burutzen duten bidaiari emozioa pizten baitio.

Mokotxiki (Bilbao eta Mutuberría, 2017)

Erabiltzen diren koloreak funtsezko elementu edo protagonista direla esan daiteke. Kontakizunean gertatzen denaren esentzia transmititzen dute, sentsazio desberdinak adierazten dituzte. Ia album osoa kolore urdinak osatzen du eta presente dago uneoro txikiena den pertsonaia nagusietako bati ematen zaio kolore laranja. Istorioa aurea doan bezala, animalia desberdinak agertuko dira, bakoitza kolore desberdin batekoa. Guztien konbinazioak magia, samurtasuna, itxaropena eta argitasuna transmititzen ditu.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa simetrikoa da, hau da, testuak dioen berdina ilustrazioei soilik erreparatuta ere jaso daiteke, ilustrazioek testuak dioena erakusten baitute. Testua eta irudiak osatu egiten

dira, beraz, pertsonaiak aurkeztu eta istorioa kontatzeko ahots bakar bat proposatzeko. Tamaina eta kolore desberdinak baliatzen ditu ilustratzaileak marrazkiak irakurriaz bakarrik istorioa ulerkorra izateko. Testua esplizitua dela esan daiteke, kontatzen dena argi ulertzen delako testuarekin. Narrazioa bere laburrean esaldi poetiko eta jostalariekin dago osatuta.

Orrialdearen erabilera bikoitza da, ilustrazioek bi orrialderen espazio osoa hartzen dutelako erdigunean inolako zatiketarik eman gabe. Testu eta irudiek espazio berdina hartzen dute (asoziazioa), bata bestearen espaziora moldatzen delarik. Testua ilustrazioen barruan ere aurki daiteke, baita zenbait irudiren tartean zatikatuta ere.

LOHIA (Mutuberria, 2018)

Liburu osoa zuri-beltzean doa, grisaren tonalitate guztiekin jolastuz. Kolore zuriarekin lotzen dira sentimendu eta nolakotasunak, eta horregatik, zuri horren gainean aplikatzen dira kolore beltzez egindako ilustrazioek transmititzen dute egilearen mina.

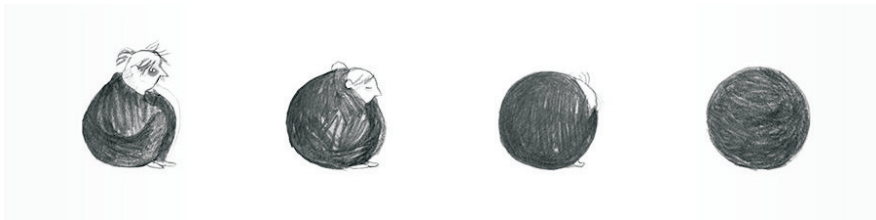
Lohia (Mutuberria, 2018)

Arkatzez eta grafitoarekin egindako ilustrazioak dira. Azalean irudikatzen den bihotzetik hasita, ilustrazio guztiek sentsazio eta emozio desberdinak transmititzeko gaitasuna dute, egilearen azalean murgilduta irakurtzen da liburua. Bildutako bozetoen bitartez, bizitako egoerak birsortzen ditu, une hartako emozio eta sentimenduak erakutsiz.

Azalari erreparatze hutsarekin iradoki daiteke liburu berezia dela, kontra-azalak erakusten duen bezala, egilearen bizipenetatik sortutako kontaketa bat delako. “Lohia” zikina edota desatseginarekin lotzen da,

horregatik liburu honen izenburua, egileak denbora batez bizitako egoera desatsegina definitzen duelako. Laukizuzen bertikal forma duen liburua da, baina bere tamaina ez da album ilustratuek izan ohi dutenaren antzekoa, gehiago gerturatzen da gazte edo helduentzako diren liburuen tamainara.

Istoria ilustrazioek kontatzen dute eta aurki daitekeen gutxieneko testua irudien osagarri dela esan daiteke. Irudi eta testuen harremana asimetrikoa da, testuak eta irudiek adierazten dutena ez delako berdina. Eraginkortasunez komunikatzen duten ilustrazioek istorioa, irudiak adierazgarriak direlako eta egileak min hori bere azalean pairatu zuen unean sortutako bozetoak direlako. Testua inplizitua da, aurretik aipatu bezala, hitz solteak, esaldi laburrak edota irudiekin doazen ohartxoak direlako. Ilustrazioak dira istorioa kontatzen dutenak. Marrazki eta bozetoek espresibitateko nahikoa indarra dute kontatzen denaren nondik norakoa osotasun batean transmititzeko.

Lohia (Mutuberría, 2018)

Orrialdeen erabilera bikoitza da gehienbat, bi orrialdeen espazioa elkartuz aplikatzen direlako ilustrazioak. Irudi txikiak dira orokorrean, bata bestearekin elkartuz ilustrazio handiagoak osatzeko. Orrialde batean daudenei hurrengo orrialdean daudenek ematen die jarraipena kasu gehienetan, eta horregatik liburua guztiz irekita edukitzera behartzen du irakurlea. Testua laburra izanagatik, ilustrazioek okupatzen duten espazio berdina hartzen du (asoziazioa); batzuetan ilustrazioen barruan, bestetan zenbait marrazkiren artean edota ertz desberdinetan kokatzen da.

MARTZELO ITSUA (Añorga eta Mutuberría, 2018)

Azaletik nahikoa informazio eskuratzen da liburuaren nondik norakoa jasotzeko. Izenburuak protagonista aurkezten eta bere ezaugarriak adierazgarriena kontatzen dizkigu, eta ilustrazioak ere modu berean erakusten du izenburuak dioena. Liburuaren formatua laukizuzen bertikala da, testu eta ilustrazioen proportzioak erabat egoki datoz liburuaren diseinuarekin, irakurketa atsegina bilakatuz.

Testu eta ilustrazioek erlazio osagarri bat mantentzen dute beraien artean. Hitzek kontatzen dutena protagonistaren barne sentipenetatik erakusten da ilustrazioen bitartez, testuaren informazioa modu zabalago batean transmitituz. Testua esplizitua da, hitzek nahikoa gaitasun baitute kontatu nahi dena azaltzeko. Protagonistaren bizitzan murgilarazten du irakurlea testuak, ematen duen informazioa zuzena eta gertaerak kontatzeko baliatzen den modua oso argia delako.

Orrialdeen erabilera sinplea da, eta, beraz, disoziatua kasu honetan. Ilustrazio guztiek eskuin aldeko orrialdea okupatzen dute. Orrialdearen espazio osoa betetzen dute, atzealdea kolore batek hartzen du eta gainean aplikatzen da protagonistaren irudia kasu guztietan.

Marrazkiak sinpleak izanagatik oso indartsuak dira. Protagonistaren irudia kolore beltzez agertzen da ia gehienetan, eta ikusmenaz aparteko zentzumen eta sentazioen indarra kolore desberdinen bitartez transmititzen da. Irudien elementuak integratu egiten dira protagonistaren giza irudiarekin eta kontakizunean gertatzen denaren zaletasuna transmititzen dute. Itzalak, lerroak edota borobil formako elementu txikiak erabiltzen dira, horiek elkarturik, elementu konposatu adierazgarri bat osatzeko.

Martzelo itsua (Añorga eta Mutuberria, 2018)

Ez dira kolore asko erabiltzen, gehienez bizpahiru (horia, urdina eta laranja batez ere), tonu desberdinetan. Azalean kolore horia eta laranja nagusitzen dira arrosa eta gorri apur batekin. Barrualdeko ilustrazioetan

berri tonu desberdinetako urdinak erabiltzen dira gehien. Laranja, horia eta berdea ere antzeman daitezke, baita zuria ere zenbait kasutan. Azalean protagonista kolore beltzez dago irudikatuta, pertsona itsua izanda egunerokotasunean bizi behar duen iluntasunagatik beharbada.

MUSUA. Pirritx, Porrotx eta Marimotots (Bilbao eta Mutuberría, 2019)

Azalean abestiak kantatzen dituzten Pirritx, Porrotx eta Marimotots ageri dira, izenburuak adierazten duen musua Pupu eta Lore eta beste pertsonaia batzuei bidaltzen. Izenburua eta azalean ageri diren ilustrazioak beraz lotura zuzena erakusten dute. Formatuari dagokionez laukizuzen bertikala da eta tamaina aldetik ohiko liburu baten antza du. Ez da oso handia baina ikaragarria da orrialde bakoitzean ageri diren ilustrazioen kantitatea testuak behar duen espaziorik inbaditu gabe.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa osagarria da. Abestiek kontaktzen dutena askatasun batekin erakusten da ilustrazioen bitartez, zerbait zurruna izan beharrean, abstrakzio eta imajinaziorako bide ematen duten irudiak baitira. Erakusten da testuak eskaintzen duen informazioa, baina ilustrazioek haratago ematen dute kontaktzen den hori, informazio zabalago bat eskaintzen dute. Testua esplizitua da, disko-liburu bat izanik, ez dagoelako jarraitua den istorio baten kontaktetik. Hamabi abestik osatutako liburuak da eta batak bestearekiko erabat desberdina izanagatik guztiak euskal kulturaren oinarritutako gai edota pertsonaien inguruan dihardute.

Musua. Pirritx, Porrotx eta Marimotots (Bilbao eta Mutuberría, 2019)

Orrialdeen erabilera bikoitza eta asoziatua da kasu guztietan. Bi orrialde oso hartuz, eszena oso bat eraikitzen dute ilustrazioek, testua ere irudien parte eginez. Bizirik daudela diruditen espazioak sortzen dituzte, abesti bakoitzak transmititzen duen atmosferaren arabera.

Liburua osatzen duten ilustrazio guztiak suertatzen dira erakargarriak, alde batetik sentsazio desberdinak transmititzen dituztelako, eta bestetik sentimenduak eta gogoeta pizteko gai direlako irakurlearengan. Pailazoen pertsonaiak egiteko, ilustratzaileak bere estilora ekarrita birsortu ditu, beti ere berezkoak dituzten ezaugarriak mantenduz. Liburu honetan ere, animalia eta pertsona errealean zuri-beltzeko argazkiak eskuz egindako marrazkiekin konbinatuz sortu dira zenbait ilustrazio. Teknika desberdinen erabilerak orrialde bakoitzeko ilustrazio multzoa aberasten dute.

Liburuaren kanpoaldea kolore arrosak osatzen du nagusiki. Musu batean maitasuna eta goxotasuna daude, kolore arrosaren baitan sentimendu positibo guztiak, sentiberatasuna eta sentimentaltasuna dauden bezala. Abesti bakoitzean kontatzen denaren arabera koloreak erabiltzen dira: euriaren inguruko abestian urdina, udaberriari dei egitean horia, gaua aipatzean beltza, basoan murgiltzean berdea...

LILLO (Garland eta Mutuberria, 2019)

Paratestuak helburu narratibo bat erakusten du, bai azalak baita kontra-azalak ere informazio esanguratsua ematen dutelako. Izenburua txakur protagonistaren izena da, eta ilustrazioak txakurra aurkezteaz gain, kontakizuneko pertsonaia nagusia ere erakusten du, istorioaren nondik norako baten ideia emanez. Forma laukizuzen bertikala du, tamaina aurreko liburuen antzerakoa, baina luzera aldetik, orain artean orrialde gehien dituen. Egia da, haurrentzat izanik testuaren tamaina helduen liburuetan erabiltzen dena baino handiagoa dela.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa aldatzen doa liburuan zehar. Kasu batzuetan simetrikoa da, beste batzuetan osagarria eta beste zenbaitetan asimetria kasuak ere aurki daitezke. Testua esplizitua da erabat, ilustraziorik izango ez balitz, istorioa modu berdinean ulertuko litzatekeelako. Ez dago ilustrazio askorik. Ilustrazio kopurua mugatua izateak, hitzen artean irudiren bat agertzean arreta guztia ilustrazioetan jartzea eragiten du, eskertu egiten da irudi bidezko kontaketa.

Orrialdeen erabilera bikoitza da gehienetan eta testuarekin espazio berdin bat partekatzen dute ilustrazioek (asoziazioa). Zenbait kasutan,

orrialdearen alde batean testua eta bestean ilustrazioa bereizten dira edota ilustrazioek bi orrialde hartu ordez, alde batean aurki daitezke testua eta irudia.

Lilo (Garland eta Mutuberrria, 2019)

Testuaren izaerarekin erabat lotuta daude ilustrazioak, hitzen bidez deskribatzen diren egoera desberdinak irudien bitartez bizirik daudela diruditen espazioetan irudikatzen baitira. Xehetasun ugari dituzte eta pertsonaia bakoitza berezi egiten duten ezaugarri desberdinen bitartez egiten dira bereizgarri. Beren arteko eta ingurumenarekiko elkarreragina bisualki kontatzen edo deskribatzen dute kontatzen den bizimoduagatik.

Ilustrazioak zuri-beltzean daude nagusiki eginak, gero ilustrazioaren zenbait zatiri aplikatzen zaizkien koloreek girotzen dute irudi bidezko informazioa kontakizunean gertatzen denaren giroa transmitituz. Erabiltzen diren koloreak berdea, urdina, arrosa, horia, laranja eta bioleta dira. Gehien errepikatzen den kolorea urdina da, tonalitate desberdinetan.

JOEMAK ETA POLASAK (Astiz eta Mutuberrria, 2019)

Jolastuz eta jolaserako sortutako poema liburua da. Teknika mistoa-ekin egindako ilustrazioak eskaintzen zaizkigu (ur-margoa, tinta, estanpazioa...), kolorez ugariak. Abstrakzio puntu bat duten imajinaziorako izaki bitxiak sortu ditu. Kolore biziz eginak daude, eta bakoitzaren formak edo konposizioak eurekin jolasteko gogoia ematen dute.

Erabiltzen diren koloreek liburuaren zaletasuna girotzen dute, eta hori da irudiei bizitasuna ematen erakargarriak izatea eragiten duen beste arrazoi nagusienetakoa. Kolore ugari erabiltzen dira liburu osoan zehar eta guztien arteko konbinazio desberdinak baliatzen dira eszena koloretsuak sortzeko. Ilustrazioetan kolore hotz (urdina, berdea, ma-

rroia...) eta beroak (laranja, horia, gorria...) tartekatzen dira kolore tonu berriak sortzeko, elkarrekin nahastuz. Kolore horiek guztiek eta gehiagoren konbinazio eta elkarketak liburu honen alaitasuna eta dibertsiorako aukera zabaltzen dute.

Joemak eta polasak (Astiz eta Mutuberria, 2019)

Izenburuari eta azaleko ilustrazioei erreparatzea besterik ez dago, jolaserako gogo hori piztu eta barruan gordetzen dituen poema nahiz ilustrazioekin dibertitzeko. Izenburuak berak hizkien aldaketa batekin jolaserako intentzio hori transmititzen du, inguruan ageri diren gainera-ko ilustrazio guztiek asmo hori areagotzen dutelarik. Liburuaren formatuari dagokionez, laukizuzen bertikala da. Ez da oso handia tamainaz, baina barruan eskaintzen diren poema labur eta ilustrazioentzat egoki datorren proportzio bat mantentzen du.

Testu eta ilustrazioen artean simetria edota erlazio osagarri bat dagoela esan daiteke. Orokorrean, poemaren interpretazio librean ari dira ilustrazioak, batzuk mezuarekin lotuta, gehienetan letra baten forma edota itxura agertzen kolore berezitu-beltzean. Testua esplizitua da, poema bakoitzak irakurlea jolasera bideratzeko izugarritzko ahalmena duela-ko eta bakoitzean ematen den informazioa edo kontaktzen den istoriotxo ulertzeko, erabiltzen diren hitzak nahikoak direlako.

Joemak eta polasak (Astiz eta Mutuberria, 2019)

Orrialdeen gehiengo erabilera sinplea da. Bi orrialdeak hartzen dituzten ilustrazioetan ez dago testurik, orrialdeen espazio osoa irudiek hartzen dute. Gainerako marrazki txikiek poema banarekin partekatzen dute orrialdearen espazioa (asoziazioa).

ARBOLIDADES (Hernandez eta Mutuberría, 2020)

Azaletik jaso daiteke izenburu eta ilustrazioen bitartez basoan murgiltzeko gonbidapena. Izenburuak zuhaitz mota desberdinei egiten die erreferentzia eta azaleko ilustrazioak zuhaitz anitzasuna bete-betean erakusten du, liburuan zehar presente izango den pertsonaiarekin batera baso bat osatuz. Liburuaren formatua laukizuzen bertikala da, tamainaz ertaina, ideala barruko ilustrazioak eta poemak liburuaren diseinu edo formatura erabat egokitzen direlako.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa simetrikoa da, gehienetan poemak kontaktzen duen hori irudiek ere kontaktzen dutelako. Egia da, testuak ematen duen informazioa ikuspuntu zabalago batetik komunikatzen dutela ilustrazioek, zenbait kasutan testuan aipatzen ez diren elementu edota pertsonaiak ere erakutsiz. Testua bera esplizitua da, hitzen bidez ematen den informazioarekin irakurleak kontaktzen den hori imajinazio bidez irudikatzeo aukera ematen duelako.

Orrialdeen erabilera sinplea eta disoziatua da. Testua eta ilustrazioak orrialde desberdinetan aplikatzen dira, bakoitzari bere espazioa eskain-

Arbolidades (Hernandez eta Mutuberría, 2020)

tzeko. Banaketa horrek, bi elementuen arteko tarte bat sortzen du, baina ez du eragiten inolako etenik bien artean sortzen den loturan.

Ur-margoaren teknika erabiliz sortutako ilustrazioak dira, *Joemak eta polasak* liburuan bezala, ingerada beltzik gabekoak. Sentsazio desberdinak transmititzeko gaitasuna dute, poemen erritmo eta tonuarekin bat datoz eta bizirik daudela diruditen espazioak sortzen dituzte, bereziki basoko paisaiak.

Liburuan erabiltzen diren koloreei dagokionez, kolore hotzak erabiltzen direla esan daiteke. Berdea nagusitzen da guztien artean, tonalitate guztietan. Urdina eta marroia dira gero berdearekin batera gehien erabiltzen direnak. Horien artean aurki daitezke kolore beroagoak direnak, laranja, gorria eta arrosa esaterako, baina ez dute liburu osoan mantentzen den giro edo atmosfera misteriotsuan eragiten.

ISTORIOEN ZOOA (Rodari eta Mutuberria, 2020)

Aurreko liburuetan erabilitako teknika berdinarekin jarraitzen du Mutuberriak liburu honetan ere, ur-margoarekin. Gorputzak zatikatuta egongo balira bezala daude osatuta, hau da, atal bakoitza (hankak, isatsa, besoak, burua...) non hasten eta amaitzen den erraz antzematen da.

Baliatzen diren koloreek istorio bakoitza girotzen, kontakizunean gertatzen denaren giroa transmititzen eta erabilitako tonalitate desberdinek aberastasun bat eragiten dute. Kolore urdina da gehien erabiltzen dena liburu osoan. Urdina da gehien aipatzen den kolorea sinpatuari, harmoniari, adiskidetasunari eta konfiantzari dagokionez, eta hori da liburu honek animalia eta gizakien arteko harremanean azpimarratu edo erakutsi nahi duena.

Izenburuak bete-betean jasotzen du liburuaren edukia eta azala osatzen duten ilustrazioek ere kontaktzen diren istorioetako animaliak eta bi pertsonaia aurkezten dituzte. Azala osatzen duten elementuek, beraz, informazio zabala ematen dute. Aipagarria da izenburu eta marrazkien arteko integrazioa, ilustrazioak izenburuko zenbait hizkiren barruan edota gainean kokatzen direlako. Liburuaren formatua, gehiengoena bezala, laukizuzen bertikala da. Ez da oso handia, baina nahikoa da eskaintzen diren ilustrazioak osotasun batean jasotzeko xehetasun guztiekin, baita testuari ematen zaion tamaina errespetatzeko ere.

Testu eta ilustrazioen arteko erlazioa osagarria da. Istorio bakoitzeko orrialde bat eskaintzen zaio ilustrazioei eta horietan kontakizunak biltzen duen egoera edo eszena oso bat irudikatzen da. Testua esplizitua

Istorioen zoota (Rodari eta Mutuberia, 2020)

da, nahikoa informazio ematen baitute hitzek istorio bakoitza osotasunean ulertzeko. Pertsonaia desberdinen arteko elkarrizketa baliatzen da gehienetan istorioa kontatzeko. Istorio guztiek lotura bat dute, bakoitzaren amaieran jarraian datorrenari ematen baitzaio hasiera.

Orrialdeen erabilera sinplea da liburu osoan, kasu batean izan ezik. Testuari hasiera ematen dien ilustrazio txikiak bakarrik partekatzen dute testuarekin orrialdearen espazio berdina (asoziazioa). Hasieran orrialde bikoitza erabiltzeak eta ondoren erabilera sinplera pasatzeak badu eragin bat kontaktaren erritmoan, hasierako ilustrazioak gainerako istorioetara pasatzeko zubia eraikitzen duelako.

IRRIMOLA (Mutuberia, 2021)

Album hau berezia egiten duen ezaugarri nagusia formatua da. Itxita dagoela borobil erdi bat da, ostadarra bezala, eta irekitzean borobil oso bilakatzen da, poza bezala. Albuma osatzen duten ilustrazioek liburu bi norabidetan irakurtzeko gonbidapena ematen dute. Alde batetik testuak irekitzen duena, eta bestetik ilustrazioek iradokitzen dutena. Bien arteko erlazioa osagarria dela esan daiteke, irudiek testuak eskaintzen duen informazioa zabalagoa egiten dutelako. Testua inplizitua da, albuma bere osotasunean ulertzeko irudiak beharrezkoak direlako.

Orrialdeen erabilera bikoitza denez, liburu erabat irekitzea ezinbestekoa da orrialde bakoitzeko irudia ikusteko. Ilustrazio eta testuek espazio berdina hartzen dute, baina bien arteko bereizketa bat ematen da. Horregatik, orrialdeen erabilera espazio zatikatu bidezkoa dela esan daiteke, nahiz eta komikigintzan bezala, ez diren binetak agertzen.

Irrimola (Mutuberria, 2021)

Izenburuak badu azalpen bat ezkutuan; poza biribila da, barruan darماغun zurrunbiloa, eta kanporatzen dugunean xirimolaka irteten zaigu. Pozetik irria datorkigu, eta irria xirimolaka kanporatzen dugunez, irrimola bihurtzen da. Izenburuak adierazi nahi duena azalak erakusten du, liburua itxita dagoenean zortzi kolorez osatutako borobil erdi bat delako, ortzadarra osatuz, eta ortzadarra, pozaren sinboloa delako.

Ilustrazioek transmititzeko duten gaitasunagatik testuak dioenaren atmosfera indartzen dute, kasu honetan poza transmititzeko, dibertigarriak diren iruditegiak sortuz. Protagonista bakoitza berezkoak dituzten ezaugarri, proportzio, mugimendu eta izaeragatik bereizten dira, erakusten dituzten aurpegiko keinu eta gorputz jarreragatik. Irudien antolamendua orekan egoteak liburua formatuari etekin handiagoa ateratzeko aukera ematen du. Ilustrazioak borobilean kokatzeak irakurlea leku pribilegiatu batean kokatzera eta xehetasun guztietan begiak finkatzera gonbidatzen du.

Erabiltzen diren koloreek istorioa girotzen dute. Esan bezala, ostadarraren koloreak dira nagusiki erabiltzen direnak: gorria, laranja, horia, berdea, urdina, bioleta eta arrosa. Ostadarrak kolore horiek guztiak biltzen ditu, eta pozak edo alaitasunak, kolore guzti horiekin batera, maitasuna, dibertimendua, baikortasuna, itxaropena, handitasuna, magia eta samurtasuna. Hori guztia da album honek transmititzen duena.

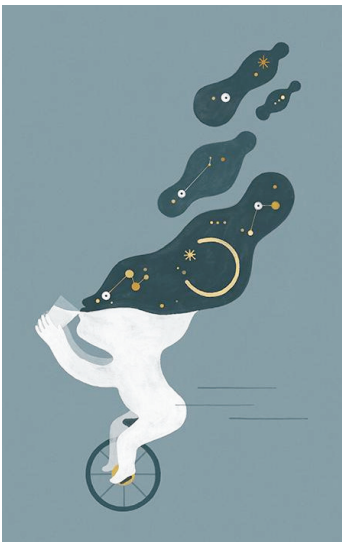
BARRUKO HOTSAK ETA BESTE SOINU TXIKI BATZUK (Bilbao eta Mutuberria, 2021)

Izenburuak berak adierazten du liburuko poemak zeri buruz jarduten duten, gure barruko hots eta beste soinu txiki batzuei buruz, baina soinu horiek zeintzuk diren imajinatzea irakurlearen esku uzten du. Azpima-

rragarria da azalean aurkezten den izenburuaren eta ilustrazioen arteko integrazioa, izenburua ilustrazioaren barruan kokatzen baita. Azala osatzen duten ilustrazioek ere datozen orrialdeetan aurkituko dena aurreratzen dute, orokorrean giza gorputza baita protagonista. Liburuaren formatua laukizuzen bertikala da, sendoa eta tamainaz *Arbolidades* poema liburuaren antzerakoa. Elementuen banaketak etekin handiena ateratzen dio liburuaren formatuari, orrialdeen espazioa ilustrazio eta testuen beharren arabera okupatzen baita.

Testu eta ilustrazioen artean erlazio osagarri bat dagoela esan daiteke. Ilustrazioak testutik abiatzen dira, testuak dioen hori erakutsiz, baina askatasun eta modu zabalago batean. Mundu abstraktuago batera gerturatzeko dira marrazkiak errealtate gordinetik abiatuta. Hitzen bidez ematen den informazioa zabaltzen dute, ikuspuntu zabalago bat eskaintzeko ahalmena dutelako eta irudiak osatzen dituzten elementuen batasunak idazleak adierazi nahi izan duena bisualki kontatzen dutelako. Testua berez esplizitua izanagatik, ilustrazioek garrantzi handia dute liburu honetan, sarritan hitzekin ere irudiak egitera ausartu baita ilustratzailea. Hitzak nahikoak dira kontatzen dena ulertzeko, baina aipatu moduan, irudiek eragin zuzena dute irakurlearengan irakurketa haratago bideratzeko duten gaitasunagatik.

Orrialdeen erabilera denetarikoa da, ilustrazioak txikiak, orrialde batekoak, bikoak eta hizki artean ezkutatuak, denetarikoak uztartzen dire-

Barruko hotsak eta beste soinu txiki batzuk (Bilbao eta Mutuberría, 2021)

lako. Testu eta ilustrazioak elkarrekin doaz uneoro eta horregatik erabilerara asoziatu bat mantentzen dutela esan daiteke.

Azken lanetan erabilitako ur-margoaren teknika mantendu du liburu honetan ere. Ingerada beltzik gabekoak izanagatik, irudiak ongi definituak dira eta argi funtzionatzen dute. Orain arteko lanetan, lehen aldiz ikusi da hitzekin irudiak sortzearen teknika.

Kolore apaletan egindako marrazkiak dira, joera ilun xamarrarekin. Marroi-granate antzerako bat, urdin iluna eta tonu horixka bat dira orrialdeen espazio gehien hartzen duten koloreak. Gainerako ilustrazioetan laranja, berdea eta horiaren erabilerara nagusitzen dira, guztiak tonu apal batean. Erabiltzen diren kolore guztien konbinazioak atmosfera lasai bat sortzen du, irakurketa patxada batean gitera bultzatuz.

5. Ondorioak

Maite Mutuberria ilustratzaile lanetan hasi zenetik izandako garapena argi ikusi da bere lanen bitartez, 2013an ilustratu zuen *Gerrak ez du izenik* lanak ez baitu inolako antzekotasunik 2021ean berak sortu zuen *Irrimola* albumarekin. Antzematen da Mutuberriaren lan guztietan badela esentzia bat, pertsonala duen marrazkiak sortzeko modu bere berezi bat, nahiz eta bere estilo hori denborarekin aldatzen joan den.

Oinarrizko teknikak erabiliz sortu zituen hasierako lanetako ilustrazioak, errotulagailu edota arkatzez eta digitalki, esaterako. Aurreragoko lanetan collage teknikaren erabilerara nagusitzen da, zuri-beltzezko argazki erreal eta eskuz egindako marrazkien arteko konbinaketa eginez. Amaierako lanetan, berriz, ur-margoa erabiliz sortutako ilustrazioak nagusitzen dira nabarmen, abstrakziotik eta mundu fantastiko batetik gertuago dauden marrazkiak sortuz. Errotulagailua eta collage teknika erabiltzetik, ingerada beltzik gabeko ilustrazio edota hitzak baliatuz sortutako irudiak aurki ditzakegu, beraz.

Animalia eta gizakien irudiak dira Mutuberriaren lanetan aurki ditzakegun protagonista nagusiak. Horiez gain, natura bera eta naturako elementuak ere asko erabiltzen ditu, basoa eta itsasoa esaterako. Hasierako giza irudiak sinpletasun batetik egindakoak dira, ohiko giza irudi baten ezaugarriak mantenduz. Oso figura oinarrizkoak dira eta ez dute ezer berezirik transmititzen, ez dute izaera propiorik. Azken urteetako lanetan, berriz, giza irudiek askatasun gehiagorekin egindakoak dirudite, abs-

trakzio puntu batekin daude eginak eta horrek mundu fantastiko batera bidaiatzea eragiten dute.

Koloreen erabileran ere amaierako lanetan kolore biziagoen erabile-rari heldu diola ikus daiteke, hasierakoetan kolore aniztasuna urriagoa eta irakurleenganako eragina ere apalagoa izanik. 2017an Leire Bilbao idazlearekin sortutako albumetik (*Mokotxiki*) abiatuta, koloreek beste garrantzi bat hartzen dutela esan daiteke. Gertutasun bat transmititzen dute, leuntasun bat, liburuan sartu eta koloreekin nahastuta kontatzen den horretan murgiltzen da irakurlea.

Mutuberriaren ibilbidearen azterketak, ilustrazioaren munduak gordezten dituen sekretuak ezagutzeko aukera eman du, lerro, forma eta kolore desberdinekin egindako marrazkiak, haratago doazen ilustrazioak direla erakutsiz. Marrazki batek testuak dioena irudikatu dezake, baina baita sentimendu eta sentsazio desberdinak transmititu ere.

Sakontasunez begiratu behar zaie ilustrazioei haratago doan esanahi hori jasotzeko, ezkututzen duten mezu hori aurkitzeko. Mutuberriarentzat liburu bat ilustratzea konpondu beharreko enigma bat da, eta bazuetan garrantzi gutxien duten marrazkiek ematen dizkiote aztarnak. Irakurleei, berriz, norbere buruarekin elkartu eta aldi berean galtzeko balio diete ilustrazioek, hitzen bidez adierazi eta ulertu ezin dutenaren ondorioz sortzen den enigma hori ebazteko.

Laburbilduz, ilustrazioak kolorearekin uztartzen direnean, irakurlearenenganako eragina bikoitza dela ikusi da, bien arteko indarrak sortzen duen haize zurrunbiloak irensten dituelako testua osatzen duten hitzak.

6. Bibliografia

- Aguado, M. & Salvador, M. (2020). La ilustración como recurso didáctico. *Dedica. Revista de educación e humanidades*, 17, 337-359.
<<http://dx.doi.org/10.30827/dreh.v0i17.15158>>
- Apalategi, U. (2011). Irakurzaletasuna hezkuntza sistemaren helburu? *Egan*, 3/4, 99- 119.
< <https://rsbap.org/ojs/index.php/egan/article/view/2733/2551>>
- Arroitajauregi, J. (2012). *Eguno euskal haur eta gazte literatura: katalogo bat*. Etxepare Euskal Institutua.

- Artium (d.g.). *Cuentos imaginados: el arte de la ilustración infantil*.
<<https://catalogo.artium.eus/dossieres/4/cuentos-imaginados-el-arte-de-la-ilustracion-infantil-en-construccion/introduccion/la-il>>
- Colomer, T. (2010). *Introducción a la literatura infantil y juvenil actual*. Síntesis.
- Equipo Peonza (2001). *El rumor de la lectura*. Anaya.
- Etxaniz, X. (1997a). *Euskal Haur eta Gazte Literaturaren Historia*. Pamiela.
- Etxaniz, X. (1997b). *Haur eta Gazte Literatura. Kontzeptuaren definizio baten bila*. Pamiela.
- Etxaniz, X. & López, J.M. (2011). *XXI. mende hasierako Haur eta Gazte Literatura*. Arabako Foru Aldundia. Euskara, Kultura eta Kirol Saila.
- Galarraga, H. & Alonso, I. (2018). Elkarrekintza didaktikoa eta album ilustratua hezkuntza literarioarako giltzarri. Ezagutzak elkarrekin erakitzen. *Uztaro*, 106, 5-27. <[10.26876/uztaro.106.2018.1](https://doi.org/10.26876/uztaro.106.2018.1)>
- Heller, E. (2004). *La psicología del color. Cómo actúan los colores sobre los sentimientos y la razón*. Gustavo Gili.
- Larragueta Arribas, M. (2021). Orígenes y evolución del libro-álbum en Occidente. Una revisión entre el siglo XVII y el siglo XX. *Didáctica. Lengua y Literatura*, 33, 157-172. <<https://doi.org/10.5209/dida.77664>>
- Lluch, G. (2009). *Cómo reconocer los buenos libros para niños y jóvenes. Orientaciones de una investigación de Fundalectura* (Colombia). Fundalectura.
- Menza, V., Sierra, B. & Sánchez, R. (2016). La ilustración: dilucidación y proceso creativo. *Revista KEPE*, 13, 265-296.
<<https://doi.org/10.17151/kepes.2016.13.13.12>>
- Nikolajeva, M. & Scott, C. (2006). *How picturebooks Work*. Routledge.
- Olaziregi, M.J. (2005). Evolución y actualidad de la literatura infantil y juvenil en lengua vasca. *Lapurdum*, 10, 137-152.
<<https://journals.openedition.org/lapurdum/53>>
- Risquez, E. (2019). Analizando álbumes infantiles. [Grado Amaierako Lana, UPV- EHU]. ADDI artxibo digitala.
<https://addi.ehu.es/bitstream/handle/10810/42006/TFG_Risquez.pdf>
- Rodriguez, E. (2022, uztailak 22). Literatura ez da mundutik ihes egiteko modu bat, munduan egoteko modu bat baizik. *111 akademia*.

<<https://111akademia.eus/111-aldizkaria/albisteak/2022/07/22/eider-rodriguez-literatura-ez-da-mundutik-ihes-egiteko-modu-bat-munduan-egoteke-modu-bat-baizik>>

Zubeldia, I. (2006). *Haur literatura aztergai*. [Donostia]: Egan.

Aztertutako lanen bibliografia

- Alberdi, U. & Mutuberria, M. (2013). *Zure denboraren truke*. Elkar.
- Añorga, P. & Mutuberria, M. (2018). *Martzelo itsua*. Elkar.
- Astiz, I. & Mutuberria, M. (2019). *Joemak eta polasak*. Elkar.
- Bilbao, L. & Mutuberria, M. (2013). *Gerrak ez du izenik*. Pamiela.
- Bilbao, L. & Mutuberria, M. (2016). *Xomorropoemak eta beste piztia batzuk*. Pamiela.
- Bilbao, L. & Mutuberria, M. (2016). *Piztipoemak eta beste xomorro batzuk*. Pamiela.
- Bilbao, L. & Mutuberria, M. (2017). *Pikondoaren balada*. Elkar.
- Bilbao, L. & Mutuberria, M. (2017). *Mokotxiki*. Pamiela.
- Bilbao, L. & Mutuberria, M. (2019). *Musua. Pirritx, Porrotx eta Marimotots*. Katxiporreta.
- Bilbao, L. & Mutuberria, M. (2021). *Barruko hotsak eta beste soinu txiki batzuk*. Pamiela.
- Garland, I. & Mutuberria, M. (2019). *Lilo*. Edelvives.
- Hernandez, D. & Mutuberria, M. (2020). *Arbolidades*. Kalandraka.
- Kazabon, A. & Mutuberria, M. (2017). *Gixela nire laguna da*. Ibaizabal.
- Meabe, M.A. & Mutuberria, M. (2017). *Maitte-maitte*. Elkarlanean.
- Mutiozabal, A. & Mutuberria, M. (2014). *Bizikleta lapurtu didate!*. Ibaizabal.
- Mutuberria, M. (2018). *Lohia*. Pepitas de calabaza.
- Mutuberria, M. (2021). *Irrimola*. Ikaselkar.
- Rodari, G. & Mutuberria, M. (2020). *Istorioren zooa*. A fin de cuentos.
- Ruiz, R. & Mutuberria, M. (2017). *Oihartzun isilak*. Erein.
- Suarez, C. & Mutuberria, M. (2014). *Zerua berun*. Ibaizabal.